

2021

ЩО В УКРАЇНІ ДУМАЮТЬ ПРО СУЧАСНИЙ ФЕМІНІЗМ ТА ФЕМІНІСТОК

РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН-ОПИТУВАННЯ

Пропонуємо вашій увазі звіт за результатами соціологічного онлайн-опитування, проведеного з 9 по 24 серпня 2021 року з метою вивчення спектру уявлень про сучасний фемінізм та його основні ідеї.

Авторка звіту: Ірина Тишко, гендерна експертка, голова Громадського альянсу «Політична дія жінок».

Експертний супровід онлайн-опитування та звіту: Олена Стрельник, докторка соціологічних наук.

Матеріал створено в межах діяльності Центру прав людини ZMINA за підтримки посольства Федеративної Республіки Німеччина.

Посольство
Федеративної Республіки Німеччина
Київ

Зміст

Методологія	4
Соціально-демографічні характеристики опитаних	5
1. Хто вважає себе феміністкою чи феміністом?.....	6
2. Підтримка/не підтримка ідеї про рівні права та можливості жінок та чоловіків	7
3. Асоціації зі словами «фемінізм», «феміністка», «фемініст»	9
4. Актуальність ідей фемінізму для українського суспільства	11
5. Що таке фемінізм, та за що виступають сучасні феміністки?.....	12
6. Чи погоджуються респондент(к)и з наведеним переліком тверджень про фемінізм та феміністок?.....	17
7. Якби дізналися, що дівчина/ жінка чи юнак/чоловік, з якими у вас побачення, вважають себе прихильниками/цями ідей фемінізму. Чи вплинуло б це на вашу готовність продовжувати спілкування з нею/ним?.....	21
8. Найбільш актуальне питання для українських жінок, яке потребує розв'язання	22
9. Чи призводить поширення ідей фемінізму до порушення прав чоловіків?	24
10. Чи поширення ідей фемінізму призводить до порушення прав чоловіків, та в яких ситуаціях це найчастіше відбувається?.....	25
Загальні висновки онлайн-опитування	29

Онлайн-опитування Центру прав людини ZMINA з метою вивчення спектру уявлень про сучасний фемінізм та його основні ідеї

Результати станом на 25 серпня 2021 року

Методологія.

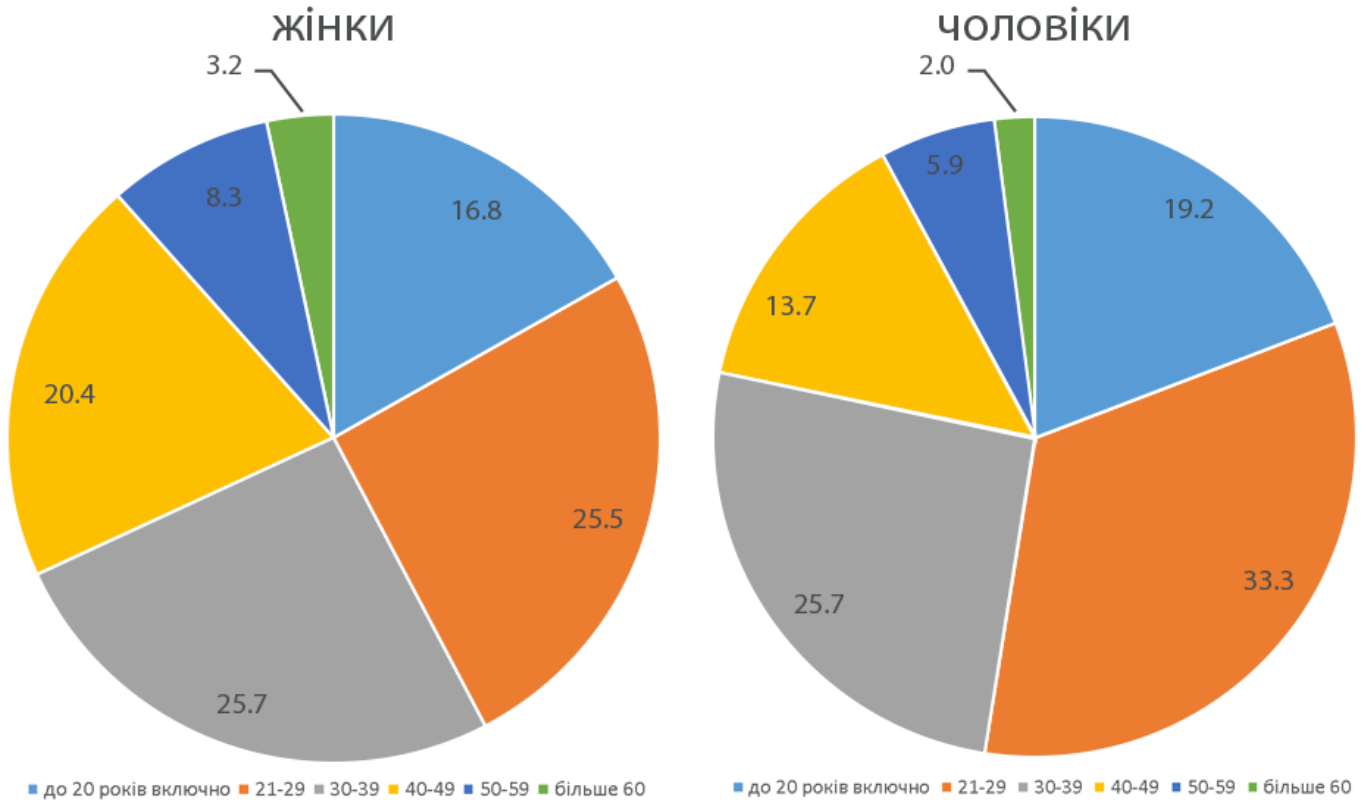
За методикою онлайн-анкетування (з використанням гугл-форми) у липні–серпні 2021 року були опитані 725 респондентів, серед яких 64,8 % — жінки, 35,2% — чоловіки. Вибірка будувалася на основі самовідбору. Посилання з відкритим запрошенням до участі поширене здебільшого серед аудиторії соціальної мережі «Фейсбук», у т.ч. з використанням інструментів таргетованої реклами. До участі запрошувалися жінки та чоловіки, які не є експерт(к)ами з тем гендерної рівності та фемінізму.

Дані опитування стосуються безпосередньо опитаних та не можуть бути поширені на населення країни загалом, адже у ньому взяли участь ті респондент(к)и, які мають доступ до мережі «Інтернет» та є аудиторією соціальних мереж (це переважно жителі міст та більш освічені жінки та чоловіки). Ми також припускаємо, що в опитуванні взяли участь ті, хто зацікавилися темою, що могло спричинити додатковий зсув результатів. Втім, вдалося досягти представництва різних груп опитаних за статтю, віком, типом населених пунктів.

Метою опитування було виявлення ступеня підтримки стереотипів та упереджень відносно ідей фемінізму серед двох груп респондентів – серед тих, хто вважає себе фемініст(к)ами, та тих, хто себе такими не вважає. Статистично ці групи були достатньо насиченими для проведення порівняльного аналізу відповідей.

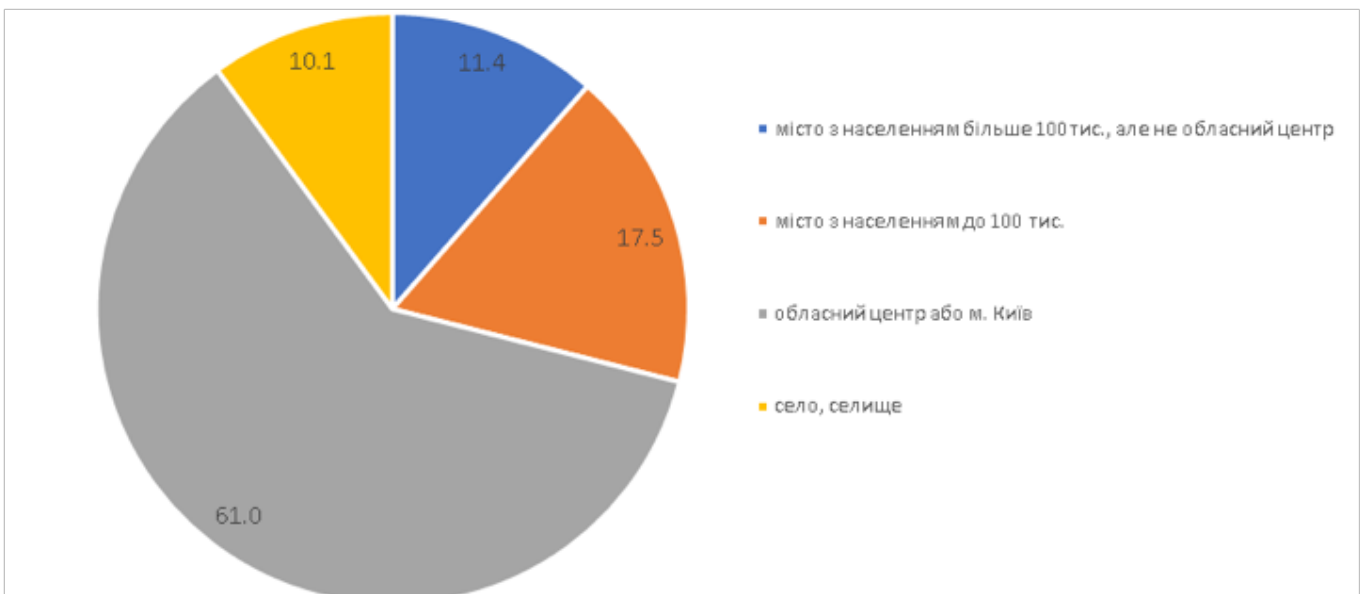
Соціально-демографічні характеристики опитаних.

Серед тих, хто долучився до опитування, особи до 20 років (17,7%), 21–29 років (28,3%), 30–39 років (25,8%), 40–49 років (18,1%), 50–59 років (7,4%), 60+ (2,8%). Як бачимо, найактивніше в опитуванні взяли участь жінки та чоловіки з вікової групи 21–39 років. (Мал.1)

Мал.1. Розподіл респондентів за віком і статтю — кількість, %

Найбільше опитаних проживають в обласному центрі або Києві — 442 (61%), 127 — у місті з населенням до 100 тис. (17,5%), 83 — у місті з населенням понад 100 тис., але не обласний центр (11,4%), 73 — у селі (10,1%). (Мал.2)

Мал. 2. Розподіл респондентів за типом поселення — %

1. Хто вважає себе феміністкою чи феміністом?

Згідно з опитуванням, 61,2% респондентів не вважають себе феміністом/феміністкою, з яких 19,4% опитаних вагалися з відповіддю на це питання, вважають себе такими — 38,8%.

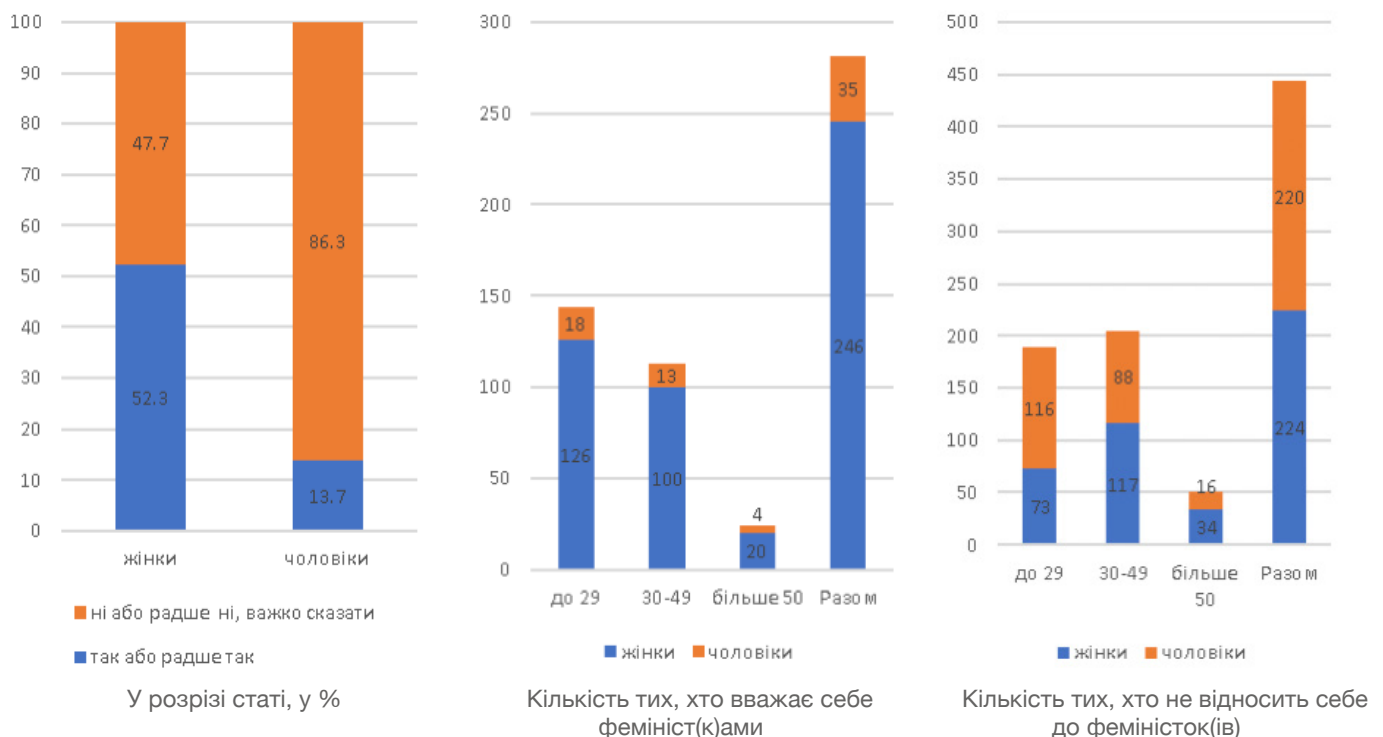
Очікувано більша частка прихильників фемінізму серед жінок. Серед опитаних жінок 52,3% вважають себе феміністками, серед опитаних чоловіків вважають себе феміністами 13,7%.

При розгляді цих груп за віком опитування показало, що серед чоловіків у віковій групі до 29 років більшість тих, хто не вважає себе феміністом — це 55,4%, 30–49 років — 36,7% та 50+ — 7,9%. Щодо жінок, то у віковій групі 30–49 років найбільше тих, хто не вважає себе феміністкою, — 57,1%, до 29 років — 24,6%, 50+ — 18,3% (Таб.1).

	ні або радше ні		важко сказати		так або радше так		Разом	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
до 20 років включно	11.4	75.5	19.0	10.2	69.6	14.3	100.0	100.0
21-29	18.3	71.8	22.5	15.3	59.2	12.9	100.0	100.0
30-39	28.1	68.2	22.3	21.2	49.6	10.6	100.0	100.0
40-49	39.6	57.1	18.8	25.7	41.7	17.1	100.0	100.0
50-59	38.5	66.7	17.9	6.7	43.6	26.7	100.0	100.0
більше 60	53.3	80.0	26.7	20.0	20.0	0.0	100.0	100.0
Разом	26.8	69.4	20.9	16.9	52.3	13.7	100.0	100.0
Разом усіх	41.8		19.4		38.8		100.0	

Таблиця 1. Відповіді на запитання: «Чи можете ви назвати себе феміністкою чи (про)феміністом?» за віковими групами — %

Серед тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, жінки вікової групи до 29 років становлять більшість — 51,2%, 30–49 років — 40,7%, а найменше у групі 50+ — 8,1%. Серед чоловіків у віковій групі до 29 років — 51,4%, 30–49 років — 37,1% та 50+ — 14,3% (а це 4 опитаних). (Мал.3).

Мал.3. Розподіл відповідей на питання «Чи можете ви назвати себе феміністкою чи (про)феміністом» — %, кількість осіб

2. Підтримка/не підтримка ідеї про рівні права та можливості жінок та чоловіків.

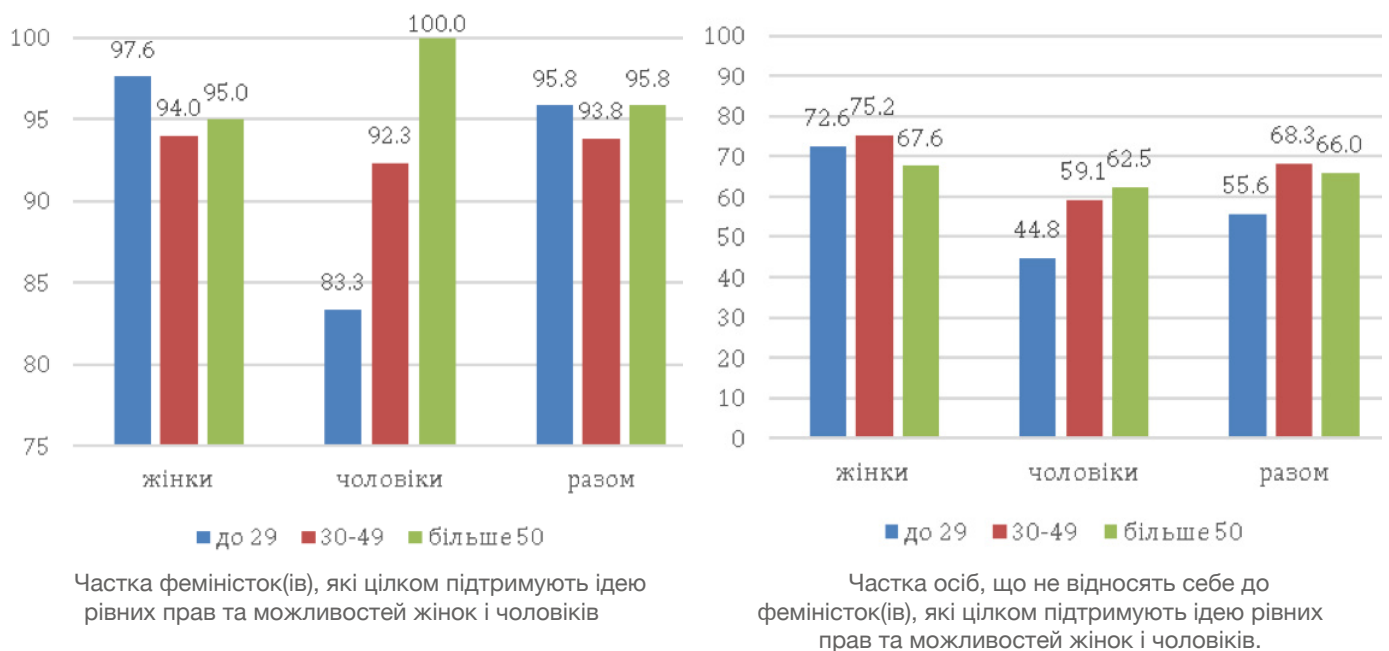
Як показало дослідження, переважна більшість опитаних цілком підтримують ідею про те, що жінки та чоловіки повинні мати рівні права та рівні можливості реалізації своїх прав — 75,2% опитаних. Серед опитаних жінок цілком підтримують цю ідею 85,1%, серед чоловіків – 56,9%. Радше підтримують — 13,7% і радше не підтримують — 4% (частіше це чоловіки). (Таб. 2)

	вважають себе феміністкою(ом)		не відносять себе до феміністок(ів)		жінки		чоловіки		разом	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
зовсім не підтримую	3	1.1	33	7.4	9	1.9	27	10.6	36	5.0
радше не підтримую	2	0.7	27	6.1	9	1.9	20	7.8	29	4.0
радше підтримую	9	3.2	90	20.3	43	9.1	56	22.0	99	13.7
цілком підтримую	267	95.0	278	62.6	400	85.1	145	56.9	545	75.2
важко сказати	0	0.0	16	3.6	9	1.9	7	2.7	16	2.2
Разом	281	100	444	100	470	100	255	100	725	100

Таблиця 2. Розподіл підтримки ідеї про те, що жінки та чоловіки повинні мати рівні права та рівні можливості реалізації цих прав

Отже, загалом ідею рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків підтримують 94,2% опитаних жінок та 78,9% опитаних чоловіків.

Щодо вікових груп, то серед тих жінок, які підтримують ідею про рівні права та можливості жінок та чоловіків, більшість становить група 30–49 років — 45,5%, до 29 років — 44%, а група 50+ — 10,5%. Серед чоловіків до 29 років — 46,2%, 30–49 років — 44,1%. Найменше цю ідею підтримують чоловіки віком 50+ — 9,7% (Мал.4 Таб.3).

Мал.4. Розподіл підтримки ідеї рівних прав та можливостей жінок і чоловіків серед феміністок(тів) і тих, хто до таких себе не відносить, у розрізі статі і віку, у % до кількості феміністів(ок) і нефеміністок(ів).

	жінки	%	чоловіки	%	разом	%
Загальна кількість опитаних	470	100	255	100	725	100
Кількість феміністок(ів)	246	52.3	35	13.7	281	38.8
З них підтримують ідею рівних прав та можливостей жінок та чоловіків	236	95,9	31	88,6	267	95
Кількість тих, хто не відносить себе до феміністок(ів)	224	47.7	220	86.3	444	61.2
З них підтримують ідею рівних прав та можливостей жінок та чоловіків	164	73,2	114	51,8	278	62,6
Загальна кількість тих, хто підтримує ідею рівних прав та можливостей жінок та чоловіків	400	85.1	145	56.9	545	75.2

Таблиця 3. Кількість осіб, що підтримують ідею прав та можливостей жінок та чоловіків

Отже, як бачимо, частка тих, хто підтримує ідею рівних прав та можливостей, очікувано більша серед тих, хто вважає себе фемініст(к)ами (95%), втім, ця ідея знайшла підтримку переважної більшості тих респондентів, які не вважають себе фемініст(к)ами (62,6%).

3. Асоціації зі словами «фемінізм», «феміністка», «фемініст».

У третьому питанні анкети ми попросили респондентів/ок назвати три слова, які асоціюються у них зі словами «фемінізм», «феміністка», «фемініст». Відповіді виявилися дуже різноманітними, проте ми їх спробували систематизувати, розбивши на три групи: «позитивні», «негативні» та «нейтральні». 62,5% опитаних надали приклади асоціацій з позитивною конотацією, що становить більшість. Значна частина респондентів вжили слово «рівність», «боротьба», «вибір», «жінка», «безпека» «незалежність», «права», «самостійність», «свобода», «сила» та «справедливість», пояснюючи свої уявлення про «фемінізм». Пропонуємо до вашої уваги низку позитивних асоціацій:

«Свобода. Рівність. Інклюзія»
«Рівність. Права. Боротьба»
«Рівність. Повага. Свобода»
«Позиція. Спільнота. Рівність»
«Гідність. Право. Рівність»
«Жінка. Права. Рівність»
«Самостійність. Рівність. Можливості»
«Рівність. Справедливість. Успіх»
«Свобода. Рівність. Сестринство»
«Рівність. Активізм. Право»
«Жінка. Рівність. Демократія»
«Свобода. Рівність. Голос»
«Рівність. Захист. Безпека»
«Жінки. Чоловіки. Рівність»
«Рівність. Незалежність. Толерантність»
«Рівність. Права. Компроміс»
«Рівність. Взаємоповага. Солідарність»
«Рівність. Право. Гроші»
«Безпека. Свобода. Право самовираження»
«Безпечне середовище для жінок і дітей»
«Боротьба жінок за свої права»
«Боротьба. Права. Відстоювання»
«Боротьба. Рівність. Розвиток»
«Вибір. Прогрес. Майбутнє»
«Вибір. Рівність. Суспільство»
«Відсутність страху. Верховенство права. Можливості»
«Жінка. Права. Боротьба»
«Жінка — сильна та незалежна»
«Жінка. Можливості. Відвага»
«Жінка. Право. Свобода»
«Жінки. Бодіпозитив. Активістки»
«Жінки. Сила. Емансипація»
«Незалежність. Рівність. Відповідальність»
«Незалежна, самостійна, цілеспрямована»
«Незалежність. Свобода. Вибір»
«Права женщин. Бодіпозитив. Эмпауэрмент»
«Права жінок. Сила. Самостійність»
«Права. Жіночий рух. Цивілізація»
«Права. Підтримка та безпека»
«Права. Рівність. Гендер»
«Свобода. Боротьба. Сила»
«Свобода. Відповідальність. Рівноправність»
«Свобода. Мітинги. Розголос»
«Свобода. Права. Рівність»
«Свобода. Равноправие. Справедливість»

Трохи більше третини опитаних запропонували асоціації зі словами «фемінізм», «феміністка», «фемініст» з негативною конотацією. Найчастіше вживаються слова «агресія», «злість», «чоловіконенависть», «лицемірство», «ненависть», «неосвіченість», «радикалізм», «тупість», «голі груди», «екстремізм». З етичних міркувань подаємо найбільш прийнятні:

«Агресія. Снобізм. Неосвіченість»
«Агресивне відстоювання прав»
«Токсичність. Агресія. Предвзятість в сторону мужчин»
«Агресія. Фанатизм. Противмужик»
«Агресія. Егоїзм. Хтивість»
«Активність. Образа. Агресія»
«Агресія. Вимушеність. Чоловіконенависть»
«Агресія. Неодружена. ЛГБТ»
«Неосвічена. Недоглянута. Агресивна»
«Лицемірство. Викривлення. Агресивність»
«Агресія. Беспорядки. Унижение»
«Наглість. Агресія. Образа»
«Розбещеність. Радикальність. Агресивність»
«Тупість. Агресія. Жінщина»
«Ненависть. Агресія. Конфлікт»
«Некрасива. Бодіпозитивна. Агресивна»
«Агресія. Софізм. Чоловікофобія»
«Самотність. Агресія. Брехня»
«Агресія. Голі дівчата. Протести»
«Незаміжня. Лесбійка. Агресивна»
«Тероризм. Фемінізація. Збочення»
«Непотрібна активність. Нав'язування»
«Бодіпозитивізм. Смерть чоловікам. Небриті пахви»
«Брехливість, лібералізм, антиукраїнство»
«Волосатые, некрасивые, необразованные»
«Дегенерат. Збочинець. Дурепа»
«Жирная, волосатая, мужененавистница»
«Жінка. Мужененавидиця. Самовпевненість»
«Злість. Ненависть. Фашизм»
«Радикалізм. Мізандрія. Нацизм»
«Комунізм. Подвійні стандарти. У всіх рівні права, а у когось трохи рівніші»
«Нахабство. Вульгарність. Невихованість»
«Ненависть. Лівацтво. Деградація»
«Нестриманість. Свобода. Голі дівчата на площі»
«Пацанка. Підліток. Неадекватка»
«Рівність. Жінки. Голі груди»
«12-річна дівчинка, що дорвалася до соцмереж і потрапила під вплив інфлюенсерів, які є «феміністами/феміністками», бо це зараз модно».
«Сучасні феміністки — це ображені дівчата, які бачать пригнічування там, де його немає».

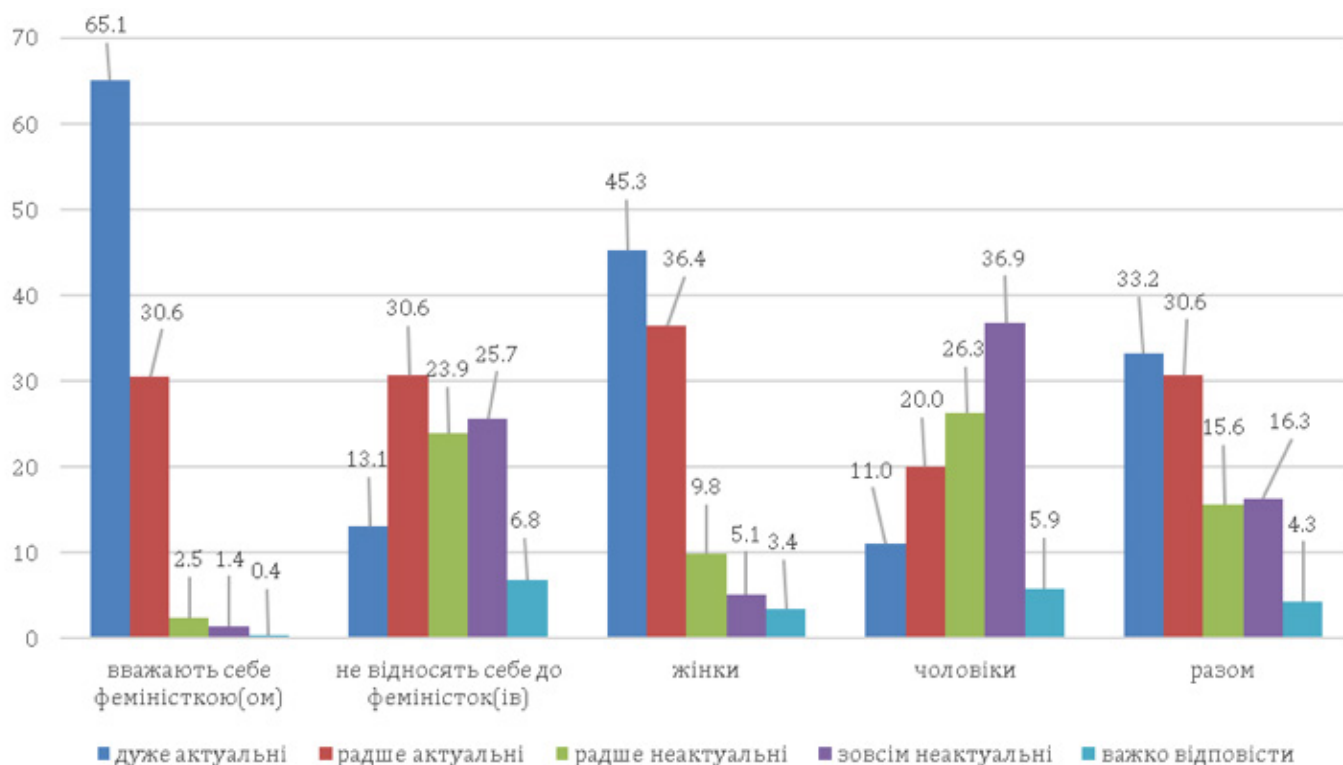
Нейтрального плану асоціацій зовсім небагато — 5,4% серед усіх опитаних нейтрально подали свої асоціації.

4. Актуальність ідей фемінізму для українського суспільства.

Згідно з результатами онлайн-опитування, ідеї фемінізму для сучасного українського суспільства вважають актуальними тією чи іншою мірою 63,8% опитаних. Серед жінок так думають 81,7%, серед чоловіків – 31%. Це пояснюється здебільшого не статтю, а тим, що серед опитаних саме жінки переважно ідентифікують себе як прихильниці фемінізму. Зовсім неактуальною цю ідею вважають 31,9%, серед них більшість складають чоловіки — 69,7%, а жінок лише 30,3%. (Таб.4, мал.5)*.

	вважають себе феміністкою(ом)		не відносять себе до феміністок(ів)		жінки		чоловіки		разом	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
дуже актуальні	183	65.1	58	13.1	213	45.3	28	11.0	241	33.2
радше актуальні	86	30.6	136	30.6	171	36.4	51	20.0	222	30.6
радше неактуальні	7	2.5	106	23.9	46	9.8	67	26.3	113	15.6
зовсім неактуальні	4	1.4	114	25.7	24	5.1	94	36.9	118	16.3
важко відповісти	1	0.4	30	6.8	16	3.4	15	5.9	31	4.3
Разом	281	100	444	100	470	100	255	100	725	100

Таблиця 4. Розподіл відповідей щодо актуальності ідей фемінізму для сучасного українського суспільства — осіб, %

Мал.5. Розподіл відповідей респондентів щодо актуальності ідей фемінізму для сучасного українського суспільства за статтю, ідентифікацією — %

Як бачимо, актуальність ідей фемінізму очікувано знайшла підтримку практично усіх опитаних жінок та чоловіків, які вважають себе фемініст(к)ами, проте ця ідея знайшла підтримку майже 43,7% респондентів/ок, які не вважають себе такими (переважно жінок-нефеміністок).

* Тут до групи тих, хто не ідентифікує себе як фемініст/ка, віднесено також тих, хто обрали позицію «важко сказати» у питанні про самоідентифікацію (їх 19,4%).

5. Що таке фемінізм, та за що виступають сучасні феміністки?

Варто відзначити, що переважна більшість опитаних доволі чітко формулювали визначення поняття «фемінізм» — боротьба за рівність чоловіків та жінок, за права жінок, за гендерну рівність. А в контексті роз'яснення своїх уявлень про те, за що виступають сучасні феміністки, часто згадують гендерні квоти, домашнє насильство, гендерну рівність, об'єктивацію жінок, дискримінацію, харасмент, сексуальні домагання, сексизм та розподіл сімейних обов'язків. Пропонуємо до вашої уваги цитати респондентів/ок.

«Мені здається, що фемінізм — це рух за подолання меншовартості жінок у всіх сферах життя».

«Вважаю, що це рух, направлений на те, щоб урівняти права жінок та чоловіків. В першу чергу це стосується викорінення дискримінації при прийманні на роботу в державних та приватних закладах. Ну, й звісно, на мою думку, феміністки захищають жінок від свавілля чоловіків та часто, на жаль, й інших жінок, котрі вважають, що жінка повинна бути як обслуга для когось. Загалом поняття достатньо широке».

«Сучасний фемінізм — це доведення собі і людству, що жінки можуть не лише народжувати дітей».

«Мабуть, це рівні права і можливості між жінками й чоловіками. Щоб не було дискримінації за статтю, і зруйнувати стереотипи, які сформувалися в суспільстві».

«За рівне, неупереджене ставлення до фахових якостей, за прийняття і повагу до статевих різностей і надання рівних з чоловіками умов жінкам в суспільстві, за руйнування гендерних стереотипів».

«За рівні права жінок і чоловіків — подолання гендерної нерівності. Також боротьба проти сексизму, насильства над жінками, стереотипів щодо місця жінок у суспільстві, в родині. За право вирішувати, яким має бути життя жінки, чи хоче вона народжувати дітей, чи хоче бути успішною у кар'єрі, чим вона хоче займатись, ким бути і який мати вигляд. Припинити тиск суспільства стосовно того, як має жити жінка: «ти маєш вийти заміж», «маєш бути терпимою», «маєш бути берегинею», «маєш народити дітей», «маєш терпіти», «маєш догоджати чоловіку» тощо».

«Рівність прав, вибору, голосу, представництва на всіх рівнях влади — бути почутими й самореалізованими».

«За справедливість у ставленні до жінок та адекватне поводження в суспільстві».

«За те, щоб жінок вважали людьми й поводитись із ними відповідно».

«Боротьба за жіночі права, за жіночу безпеку, боротьба зі стелею патріархату, боротьба за можливість жінки почувати себе в безпеці та комфорті».

«Фемінізм — це рух за рівні права, але він давно переріс із боротьби за права лише жінок та зараз розвивається у напрямку побудови інклюзивного суспільства, яке є дружнім та підтримуючим для всіх людей, тому феміністичний рух є тісно пов'язаним з ЛГБТ+ рухом».

«За право жінки бути такою ж частиною суспільства, як і чоловік, а не додатком до того чоловіка. Мати право вільно говорити, одягатися у те, що подобається, на одному рівні з іншими, отримувати гідну зарплатню (жінки зараз за одну й ту ж роботу, що виконують з чоловіками, отримують менше грошей). Повага до жінки та її цілей: не потрібно глузувати та повчати, якщо дівчина – кар'єристка, а не мама у 21. Ну і всіляке таке інше».

«Фемінізм це боротьба жінок за рівні права, умови праці, суспільне відношення до себе. Феміністки можливо бувають занадто агресивними, радикальними, але хіба що через гостре відчуття несправедливості стосовно них».

«В першу чергу мова йде про рівність та боротьбу з несправедливістю стосовно жінок. Сюди варто віднести і сексизм, і насильство, і мізогінію, і подолання гендерної нерівності».

«Я думаю, що фемінізм — це про сприйняття жінок як самими жінками, так і суспільством,

також це про доступ жінок до усіх сфер життя, які доступні чоловікам. Якщо узагальнено, то феміністки виступають за рівні можливості, зарплати та безпеку».

«Напрямоків багато. За рівні права й можливості при працевлаштуванні, обрання на посади, боротьба з культурою згвалтування».

«Це однакові права та можливості для людей незалежно від наповнення штанів».

«Это высветление того, что женщины имеют полное право на те нужды, что и мужчины, уважение к себе со стороны противоположного пола, это даёт понять, что женщины тоже сильный пол».

«Фемінізм — це рух жінок задля встановлення рівних прав, зникнення забобонів щодо того, хто така жінка і якою вона повинна бути. Сучасні феміністки виступають за безліч важливих питань, від «скляної стелі» в роботі та нижчих заробітних плат до того, щоб на вулицях не казали «кс-кс» та не було моторошно йти додому після 10-ї вечора самій або з подругою».

«Це жінки, які хочуть рівних прав. Ці жінки дуже сильні».

«За уважительное отношение мужчин к женщинам, за равные права и возможности в профессиональной сфере, за смену отношения к женскому телу».

«Равноправие и уважение к представителям женского пола, борьба с исключительной патриархальной системой, которая наводит рамки и давит женщин по банальному примеру: «ты должна рожать», «должна иметь исключительно гладкое тело (бриться)», «муж избивает жену, значит, заслужила», «ну и что, что изнасиловал? Вы видели, как она одета? Спровоцировала!» А также не меньше возмущает сексуализация женского тела, женщина – не кусок мяса, не объект. Очень огорчает, что многие не понимают значения этого движения, и, по сути, можно решить, что каждый, кто против этого – просто-напросто не хочет уважать женщин и воспринимать их свободу».

«Сучасний фемінізм виступає за зрівняння прав жінок з правами чоловіків, бореться проти домашнього насильства, харасменту та сексизму на роботі».

У багатьох випадках респондент(к)и заявили, що гендерна рівність в Україні уже досягнута. Частина опитаних подавали упереджені та доволі суперечливі пояснення своїх уявлень про феміністичний рух. З одного боку, вони виступають за рівність, а з іншого — вважають, що феміністичний рух бореться не за те, чого від нього очікують, і не так.

«Феминизм в своей основе несёт одну мысль, но, к сожалению, современные люди, особенно женщины, вкладывают в него другие понятия. Мол, ты мне все равно должен открывать дверь или платить за меня в ресторане, но при этом я — за равные права. Конечно, многие вкладывают и верный смысл, но большинство путают. В нашей стране это неактуально, потому что со времен Советского Союза было признано, что все имеют равные права, тут даже больше мужчин ущемляют, чем девушек».

«В сучасному розумінні наративи феміністок не дають змоги вказати, за яку ідею вони виступають, та, більше того, часто переходять у своїх діях та вчинках межі розумного. Бо вживання слів директорка і т. д. — це вже занадто, бо першочергово вони боролись за рівноправ'я з чоловіками, яке в нас і так було, просто в моменти, коли чоловіки мали показати більшу силу чи проявити більшу відповідальність за життя сім'ї, жінки поступались та займались вихованням дітей, і так було зручно обом, бо чоловік самостверджувався коштом рішень і більшої сили, а жінка як берегиня вогнища».

«Зараз замість прав — за привілеї, що в кінцевому підсумку вдарить по тих жінках, які досягли всього в житті не квотами, а власними зусиллями. Фактично їх здобутки й повагу до жінок, яка почала завдяки йому виникати, пустили на пси. А в минулому фемінізм був дуже прогресивним і корисним рухом».

«Феминизм раньше был за право голоса и прочие права, которые были действительно необходимы тогдашним женщинам. Сейчас же 3-я волна феминизма, сборище радикальных мужененавистниц, которые требуют привилегии, так как давно доказано, что все их доводы про угнетение и неравную оплату труда — лишь манипулирование статистикой в выгодную для себя сторону».

«За рівність, але в деяких питаннях це є абсурдним та недоцільним».

«Сучасних не розумію, але ідея, з якою він народжувався, зрозуміла».

«Сучасний фемінізм вже не потрібен так, як був потрібен раніше, а феміністки стали чоловіконенависницями».

«Як і на початку цього руху, вони виступають за рівні права між чоловіком та жінкою. Але хочу сказати, що сучасний фемінізм мені здається більше шоу та показухою, тому що зараз багато жінок лише прикриваються фемінізмом задля власної вигоди».

«Важко сказати, адже проблеми із правами жінок існують більше в мусульманських країнах. В європейських країнах здебільшого, на мою думку, всі мають однакові права».

«Сучасні феміністки відійшли від оригінальної течії, і це дуже сильно дискримінує справжніх феміністок, через те, що при згадуванні цього слова стаєш насторожі, бо чекаєш найгіршого, тому що радикали відкриті чоловіконенависниці, що суперечить їхній меті».

«Фемінізм — це рудимент суспільства. Я не маю жодного уявлення, за що виступають феміністки».

«Рух, з перекрученим оригінальним поняттям фемінізму».

«Сучасні феміністки 3-ї хвили виступають проти сім'ї, батьківства, в угоду збоченцям (ЛГБТ), проти мужності, проти жіночності. Але говорять, що буцімто за права жінок. Чого ж ви в Афган не їдете відстоювати? Бо нам ви не потрібні. І я жінка, так».

«Фемінізм виступає за рівні права жінок, щоб вони мали такі самі політичні свободи та права в суспільстві, як і чоловіки. Мені здається, що сучасний фемінізм не має сенсу, оскільки дві статті зараз мають однакові права на кар'єру, політичні права, права голосу та поважання. В деяких місцях жінки мають навіть більше прав, ніж чоловіки, на мою думку, феміністки зараз виступають ні за що, оскільки Конституцією України закріплено, що всі люди рівні між собою. Якщо, наприклад, відкрити жінці двері – це нормально, це правило етикету, а не спосіб показати, що жінка слабша за чоловіка. Тому сучасний фемінізм, принаймні в Україні, не має сенсу».

«Вроді за рівні права, але не за рівні обов'язки та чисто від не*уй делать, бо зайнята людина не буде витрачати час на все це. Ну і в Україні жінка завжди цінувалася. Працювали жінки зазвичай на таких самих роботах, як і чоловіки, і якщо вони виконували такий самий обсяг роботи, то і платили їм однаково, після розлучення діти, скоріше за все, залишаться в жінки, якщо пожежа, то рятували в першу чергу жінок та дітей. Кароче, тут все ок».

«За полное доминирование над мужчинами, Украина — матриархальная страна, здесь для женщин — рай».

«Наскільки я зараз бачу, в основному борються за право, грубо кажучи, не брити ноги. В плані роботи зараз нерівності не бачу, жінки й токарями й інженерами працюють за таку ж заробітну плату, як і чоловіки. Для мене більш актуальна рівність в плані домашніх справ, жінка не повинна повертатися з роботи на другу, домашню, зміну. Також актуальна безпека жінок».

«Це боротьба за рівні права та обов'язки. Але я не підтримую радикальний показовий фемінізм, він відштовхує навіть позитивно налаштованих громадян».

«За рівні права, але здебільшого до цього руху приєдналися люди, які мають уявлення, що їм всі винні, і які за рахунок цього намагаються привернути до себе увагу».

«Необов'язково бути феміністом, аби підтримувати елементарні права жінки і чоловіка. А щодо фемінізму як такого, то вся феміністична ідея базується на звинуваченні чоловіків як класу (Маркс схвалив би?) і міфічного «брутального патріархату» у всіх проблемах та на так званій ідеї соціального конструктивізму: «Зробимо рівними Ч і Ж у соціумі – різниця між Ч і Ж зникне (оскільки вона більшою мірою є соціокультурною), вони почнуть робити однаковий вибір щодо кар'єри, професії й т. д. ...Та й мейнстримна думка про те, що жінка отримує 70 центів із кожного долара, отриманого чоловіком, є неправильною, адже не враховуються такі фактори, як наявність у жінки дітей,

її сімейний стан і т. д. Врахувавши усі фактори, жінка без дітей, яка ніколи не була одруженою, отримує приблизно той самий розмір зарплатні, що й чоловік у тому самому стані. Думаю, те, що я підтримую базові права людини, не робить мене феміністом, без заглиблення в основи такої ідеї».

«Це рівність у всьому, а за що зараз виступають, незрозуміло, бо переросло у маразм».

«Це боротьба за рівні права жінок і чоловіків у суспільстві. Сучасні феміністки мені не дуже зрозумілі, бо вони ставлять перед собою незрозумілі цілі».

«Я думаю, що фемінізм – це прекрасно в адекватному його прояві. Жінки повинні мати такі ж права, як чоловіки, враховуючи особливості їхньої статі. Я маю на увазі, що не на всіх роботах жінка може працювати так само, як чоловік, і заробляти так само, враховуючи її фізичні, й не лише, відмінності. Але я підтримую права жінок, їхню можливість реалізації себе в будь-якій професії, незалежно від її ролі чи статусу в суспільстві. Але сучасний фемінізм переходить межі морального й адекватного, на мою думку. Боротись за права жінок, оголюючись (ймовірно, асоціація з Femem), — це якось нелогічно і неадекватно! Це моя особиста думка дуже коротко».

«Это новая человеконенавистническая идеология, которых было полным-полно в 20-м веке. Угнетенные (мужчинами/евреями/буржуями) (женщины/немцы/пролетариат) сплотились, дабы сбросить оковы (патриархата/неравенства/эксплуатации). Выберите нужное из скобок».

«Фемінізм — це економічна проблема масштабування розміру економіки, яка здійснює негативний вплив на основоположні суспільні відносини. Сучасний фемінізм існує всього 60–70 років. За цей час відбулося короткострокове економічне зростання за рахунок залучення до виробництва жінок. Проте в майбутньому це призведе до занепаду цивілізації, суспільства, націй, які були інфіковані сучасним фемінізмом. Сучасні феміністки виступають за пригнічення білих гетеросексуальних чоловіків, походженням з Європи, Північної Америки та Австралії, проте, наприклад, проти представників близькосхідних національностей, де зі станом патріархальних відносин все в нормі, феміністки сказати щось бояться і знову ж таки висувають вимоги своїм же чоловікам, що і призведе до колапсу в майбутньому системи, яка терпимо ставиться до фемінізму».

Варто відзначити, що значна кількість опитаних часто просто зазначали, що не володіють знаннями ні про фемінізм, ні про проблеми, над вирішенням яких працюють сучасні феміністки. Тут можна окреслити не нові та доволі поширені уявлення про те, що феміністки «борються проти чоловіків», проти «традиційних сімейних цінностей», «руйнують українські традиції», «ходять на протести оголеними», «вимагають привілеїв» та поряд з вимогою рівних можливостей «ігнорують рівну відповідальність».

«Зараз видається, що фемінізм — це не боротьба за рівність і жіночі права, а боротьба проти прав чоловіків. Така крайня і критична точка зору обумовлена радикальними феміністичними рухами, які витісняють демократичні».

«Сучасні феміністки ні за що не виступають, вони прикриваються цим рухом, щоб пригнічувати права чоловіків».

«Феминизм — это когда у женщин больше прав, чем у других людей (мужчин и т. д.)».

«Виступають за отримання більшого, ніж у чоловіків, пакета прав та дискримінацію».

«Домінувати над чоловіками та робити менше, а заробляти більше».

«Фемінізм — рух жінок за захист своїх прав і свобод. Сучасні феміністки виступають, скоріш, не за права жінок, а за вищість жінок над чоловіками».

«За превосходство женщин над мужчинами, за уничтожение всего мужского, за разрушение семей».

«Сама ідея заслуговує поваги, але як тільки це відбувається, жінки більше користуються цим заради приниження та дискредитації другої половини. Наприклад, в суді й так дуже важко доказати щось на свою користь проти жінки, а з правами фемінізму це буде зробити взагалі нереально!»

«За отримання привілеїв в усьому, за знищення інституту сім'ї, за те, щоб їм всі підкорялися».

«Феминизм — развал семейных ценностей, нет семьи, нет государства. За ресурсы, не работать и получать деньги, паразитки».

«Виступає за дискримінацію чоловіків, виховує жінок як вищу расу».

«Феминизм — борьба за права женщин. В современном мире, по законодательству Украины, у женщин больше прав, нежели у мужчин (право на аборт, право на ребенка, право на алименты, освобождение от службы в армии и т. д.) Современный феминизм направлен на стирание границ между мужчиной и женщиной, а также на разрушение института семьи».

«Фемінізм — течія, що ставить за мету рівні права між чоловіком та жінкою. Сучасні феміністки виступають за приниження та знищення української культури та мови, пропагують нездоровий спосіб життя та нерівність у виплаті грошей, за думкою сучасних феміністок, люди повинні отримувати за статевими ознаками, а не за ефективністю праці».

«Ви виступаєте за те, щоб перебрати на себе функції чоловіків. Але ваша поведінка буде можлива доти, доки ми вам це дозволятимемо».

«За рівність прав, хоча вони однакові. Представники руху фемінізму мають на меті отримати більше прав для жінок, а чоловіків «зажати».

«За знищення української культури та української сім'ї».

«Жінки думають, що крутіші від чоловіків, і вони їм не потрібні, і зовсім не згодні з чоловіками».

«Фемінізм — дегенеративна ідеологія, яка викоринює фундаментальні цінності цивілізації й знищує природні соціальні ролі жінки й чоловіка».

«Волосатые подмышки, страдание х*рней, сексуальное неудовлетворение».

«За небриття пахов та ніг. Це їх «борьба».

«За тотальне знищення природного стану речей, який дозволяв людству розвиватися».

«Фемінізм, по своїй суті, — це рух за права ЖІНОК, а не рівноправність із чоловіками. В сучасному світі тенденції фемінізму задає як Європа, так і Америка, на яких ми, українці, хочемо бути схожими. У зв'язку з тим, що прогрес і розвиток суспільства у нас дещо відстає, десь на пару років, я вважаю, що українським жінкам нема сенсу вступати в ряди феміністок. Сучасні феміністки у своїх бажаннях, по-перше, розходяться (адже нема єдиної світової феморганізації, яка б все узгоджувала), а по-друге, перегинають палицю. Але, якщо чесно, я не знаю, за що борються сучасні феміністки, й було б цікаво дізнатися, чого вони хочуть в Україні. Адже ми живемо в Україні».

6. Чи погоджуються респондент(к)и з наведеним переліком тверджень про фемінізм та феміністок?

Питання 6 передбачає перелік 19 тверджень про фемінізм та феміністок/феміністів. Частина цих тверджень є негативними (відображають певні упередження), частина – позитивними, декілька – нейтральними. Ми розуміємо, що в теорії фемінізму навряд чи вдасться знайти чіткі та однозначні відповіді щодо деяких з них. На етапі формулювання цих тез ми виходили радше з практичного досвіду спостереження за дискусіями: саме довкола них часто формуються або відверті упередження відносно фемінізму та феміністок, або принаймні непорозуміння.

Респондент(к)ам пропонувалося обрати одну з таких відповідей:

1. Зовсім не погоджуюся.
2. Радше не погоджуюся.
3. Радше погоджуюся.
4. Цілком погоджуюся.
5. Важко сказати.

6.1 «Жінки-феміністки здебільшого непривабливі»?

Очікувано, що ця теза не знайшла підтримки серед тих, хто вважає себе фемініст(к)ами (у цій групі тезу підтримали лише декілька відсотків). Серед тих, хто не вважає себе фемініст(к)ами 54% опитаних не погоджуються з твердженням, що феміністки здебільшого непривабливі. Вважають непривабливими феміністок 35,6% з них, де більшість — чоловіки-нефеміністи – 81%. Навіть у групі тих, хто однозначно визнав себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питанні про ідентифікацію), менше половини респондентів (46,9%) вважають феміністок непривабливими.

Загалом переважна більшість опитаних не підтримують думки про те, що феміністки здебільшого непривабливі. Навіть більшість нефеміністів не вважають феміністок такими. Проте чоловіки-нефеміністи частіше мають переконання, що феміністки непривабливі.

6.2 «Феміністки зневажають чоловіків»?

Фемініст(к)и та нефемініст(к)и у цьому питанні мають таку позицію: 86,1% з першої групи опитаних не погоджуються з думкою про те, що феміністки зневажають чоловіків, натомість у другій групі 56,9% у цьому переконані. 54,1% нефеміністів-чоловіків вважають, що феміністки зневажають чоловіків. Навіть у групі тих, хто однозначно визнав себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питанні про ідентифікацію), кожен п'ятий опитаний (21,5%) не погоджується з цим.

Проаналізувавши результати опитування саме з цього питання, можна відзначити той факт, що більшість опитаних не вважають, що жінки зневажають чоловіків, проте, розглядаючи це питання серед двох груп феміністів/нефеміністів, можна побачити, що значна частина чоловіків-нефеміністів вважають феміністок ворожими до чоловіків.

6.3 «Феміністка може бути хорошою мамою»?

Серед тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, очікувано погоджуються з такою думкою 95%, зовсім не погоджуються лише 4,3%.

52,7% тих, хто не вважає себе феміністом/феміністкою, думають, що феміністка може бути хорошою мамою, а 33,5% осіб з цієї групи вважають, що феміністка не може бути такою. Частина тих, хто однозначно визнав себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питанні про ідентифікацію), 39,9% вважають, що феміністка може бути хорошою мамою.

Як ми бачимо, більшість респондентів з обох груп вважають, що феміністка може бути хорошою мамою. Варто відзначити, що цю ідею підтримують навіть більше ніж половина – 52,7% нефеміністів поряд із 95% підтримки серед феміністів.

6.4 «Не лише жінки, а й чоловіки можуть підтримувати фемінізм»?

Прикметною у цьому питанні є позиція опитаних, які не є фемініст(к)ами. 70% з них переконані, що жінки й чоловіки можуть підтримувати фемінізм (ймовірно, через нейтральність тези). А серед феміністок(ів) так вважають 90%.

Разом із тим, що питання отримало значну підтримку серед більшості респондентів. Погодилися з ідеєю, що й чоловіки можуть підтримувати фемінізм й нефеміністи. Чи не вперше відсоток підтримки серед них сягнув 70%.

6.5 «Ідеї фемінізму суперечать сімейним цінностям»?

Серед тих, хто не вважає себе феміністом/феміністкою переважна більшість не погоджується з тим, що ідеї фемінізму суперечать сімейним цінностям, — 51,6% респондентів, а от цілком погоджуються

40,9%. Варто зазначити, що тенденція змінюється у групі тих, хто більш чи менш однозначно визначив себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питаннях про ідентифікацію), але і серед них 39,3% не погодилися з цим твердженням.

88,9% представників групи опитаних, які вважають себе феміністом/феміністкою, очікувано не погоджуються з думкою про те, що ідеї фемінізму суперечать сімейним цінностям.

6.6 «Фемінізм і флірт сумісні?»

Серед тих, хто не відносить себе до феміністів/феміністок, 44,8% вважають флірт та романтику несумісними з ідеями фемінізму. А кількість тих, хто так не вважає, складає 47,5%. Навіть у групі тих, хто більш чи менш однозначно визначив себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питаннях про ідентифікацію), 36% з цим не погоджуються.

Серед феміністів/феміністок погоджуються з думкою про несумісність ідей фемінізму з фліртом та романтикою лише 4,6%, не погоджуються 92,5%.

Як бачимо, ідея про сумісність фемінізму з фліртом і романтикою розділила нефеміністок(ів) — кількість противників і прихильників такого твердження майже однакова.

6.7 «Фемінізм призводить до утисків та дискримінації чоловіків?»

Якщо розглядати це питання, спираючись на позицію феміністів та нефеміністів, то 42,6% нефеміністів не вважають фемінізм ворожим до чоловіків, але вважають таким 49,8%. Разом з цим, значно більшу підтримку ця теза знайшла серед тих, хто більш чи менш однозначно визначив себе як нефемініст/ка (без врахування відповідей «важко сказати» у питаннях про ідентифікацію), — 63,4% респондентів цієї групи погодилися з таким твердженням.

Очікувано переконлива більшість феміністів — 92,5% не погоджуються з думкою про те, що фемінізм призводить до утисків та дискримінації чоловіків.

Тут варто відзначити, що до цього питання немає однозначного ставлення у групі опитаних, які не вважають себе феміністами/феміністками. Як бачимо, переважна більшість чоловіків вважають, що фемінізм призводить до порушення їхніх прав.

6.8 «Феміністка може створити хорошу сім'ю?»

Серед осіб, які не є феміністами/феміністками, доволі поширеною є думка, що феміністка не може створити хорошу сім'ю. Так вважають 45,3% респондентів, а 36,5% мають протилежну думку. При цьому ідея про те, що феміністка може створити хорошу сім'ю, була також підтримана майже ідентичною часткою респондентів, які більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка (без врахування частки тих, хто обрав позицію «важко відповісти» у питанні про ідентифікацію), — 36,3%.

Фемініст(к)и очікувано цілком погоджуються, що феміністка може створити хорошу сім'ю — 95,4%.

Як бачимо, упередження відносно сумісності фемінізму та створення сім'ї очікувано доволі поширені серед нефеміністів/ок, водночас більше ніж кожен третій опитаний з цієї групи не поділяє цих упереджень.

6.9 «Феміністками переважно стають від недостатньої чоловічої уваги?»

Серед опитаних, які не вважають себе фемініст(к)ами, 51,3% не погоджуються з думкою, що феміністками переважно стають від браку чоловічої уваги. Цілком погоджуються 19,4% (переважно за рахунок тих, хто більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка, серед яких погодилися з цим 52%, але водночас 39,3% не погодилися).

Серед тих, хто є феміністом/феміністкою, зовсім не погоджуються з такою думкою 94,6%, погоджуються лише семеро опитаних.

6.10 «Феміністка може бути жіночною та сексуальною?»

65,8% нефеміністів/ок цілком погоджуються, що феміністка може бути жіночною та сексуальною (у т.ч. більшість у групі тих, хто більш чи менш однозначно визначив себе як нефемініст/ка). Зовсім не погоджуються 26,3%. Отже, більша частина нефеміністів/ок вважають, що феміністка може бути жіночною та сексуальною.

Опитані фемініст(к)и вкрай рідко вважають феміністок нежіночними і непривабливими — лише семеро респондентів погодилися з цим твердженням.

6.11 «Феміністками стають жінки, скривджені чоловіками?»

Щодо групи осіб, які вважають себе феміністами/феміністками, зовсім не погоджуються з такою думкою 72,6%. Цілком погоджуються 19,2%.

45,7% нефеміністів/ок погодилися з цією думкою. Не погодилися 40,3%.

Як бачимо, значна частина нефеміністів/ок не погодилися з думкою про те, що феміністками стають жінки, скривджені чоловіками.

6.12 «Фемінізм передбачає, що в сім'ї обов'язки з хатньої праці та догляду за дітьми мають бути справедливо розподілені між подружжям?»

Серед тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, цілком погоджуються з такою думкою 90%, зовсім не погоджуються лише 5%.

67,3% нефеміністів/ок підтримують ідею про те, що фемінізм передбачає, що в сім'ї обов'язки з хатньої праці та догляду за дітьми мають бути справедливо розподілені між подружжям. Зовсім не погоджуються 22% з них.

Тут варто відзначити, що серед нефеміністів/ок панує переконання, що фемінізм передбачає, що в сім'ї обов'язки з хатньої праці та догляду за дітьми мають бути справедливо розподілені між подружжям. Лише 22% з них не згодні з таким твердженням. Отже, ця теза, ймовірно через свою нейтральність, значно більше підтримана тими, хто не вважає себе фемініст(к)ами.

6.13 «Феміністки прагнуть бути схожими на чоловіків»?

Серед феміністів/ок зовсім не погоджуються з такою думкою 91,4%, цілком погоджуються лише 15. Більшість осіб, які не вважають себе фемініст(к)ами, також зовсім не погоджуються з думкою, що феміністки прагнуть бути схожими на чоловіків — 51,8%, цілком погоджуються 36,7% (дещо частіше за рахунок тих, хто більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка без врахування позиції «важко сказати»). Більшість респондентів не погодилися з твердженням, що феміністки прагнуть бути схожими на чоловіків, більшість таких і серед нефеміністів/ок.

6.14 «Феміністки нещасливі в особистому житті»?

Серед феміністів/ок зовсім не погоджуються з такою думкою 86,8%, цілком погоджуються лише п'ятнадцятеро. Серед тих, хто не вважає себе феміністом/феміністкою, цілком погоджуються з такою думкою 46,2%, зовсім не погоджуються 37,1%. Дещо більша частка (57,8%) погоджуються з цим твердженням з числа тих, хто більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка (без урахування позиції «важко сказати» у питанні про ідентифікацію).

Тут видно, що попри те, що більшість не вважають феміністок нещасливими в особистому житті, третина так не вважають. Значний відсоток чоловіків мають думку, що феміністки нещасливі в особистому житті. Така ж думка поширена серед нефеміністів/ок.

6.15 «Феміністки зверхньо ставляться до жінок, які є домогосподарками та не працюють»?

Серед феміністів/ок зовсім не погоджуються з такою думкою 79%, цілком погоджуються 12,8%. Це – доволі висока частка, порівняно з відповідями на інші питання.

Серед тих, хто не вважає себе феміністом/феміністкою, цілком погоджуються з такою думкою 57%, зовсім не погоджуються 27%.

Помітною тут є позиція нефеміністів/ок, більшість з яких таки дотримуються думки, що феміністки зверхньо ставляться до жінок, які є домогосподарками та не працюють.

6.16 «Феміністки критикують жінок, які хочуть бути сексуально привабливими»?

Серед тих, хто не вважає себе феміністом/феміністкою, цілком погоджуються з думкою, що феміністки критикують жінок, які хочуть бути сексуально привабливими, 48,6% (на 10% більше серед опитаних, які у групі тих, хто більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка). Зовсім не погоджуються 36,3%.

Серед тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, зовсім не погоджуються 81,5%, цілком погоджуються 12,8%. Це – доволі висока частка, порівняно з відповідями на інші питання.

6.17 «Феміністки виступають проти насильства та сексуальних домагань»?

Ті, хто не вважає себе феміністом/феміністкою, цілком погоджуються з такою думкою 80,4%, зовсім не погоджуються 13,3%.

Серед феміністів/ок цілком погоджуються 97,5%, зовсім не погоджуються лише 6 осіб.

Тут варто відзначити, що це перше питання, яке відгукнулося серед найбільшої кількості респондентів, як нефеміністів/ок так і феміністів/ок.

6.18 «Фемінізм засуджує права галантності з боку чоловіків»?

У групі тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, зовсім не погоджуються з таким твердженням 76,9%, цілком погоджуються 23%. Ця теза найбільше підтримана фемініст(к)ами.

36,9% нефеміністів/ок не погоджуються, що фемінізм засуджує права галантності з боку чоловіків, натомість 49% у цьому переконані (на 10% більше серед тих опитаних, які у групі тих, хто більш чи менш однозначно визначили себе як нефемініст/ка).

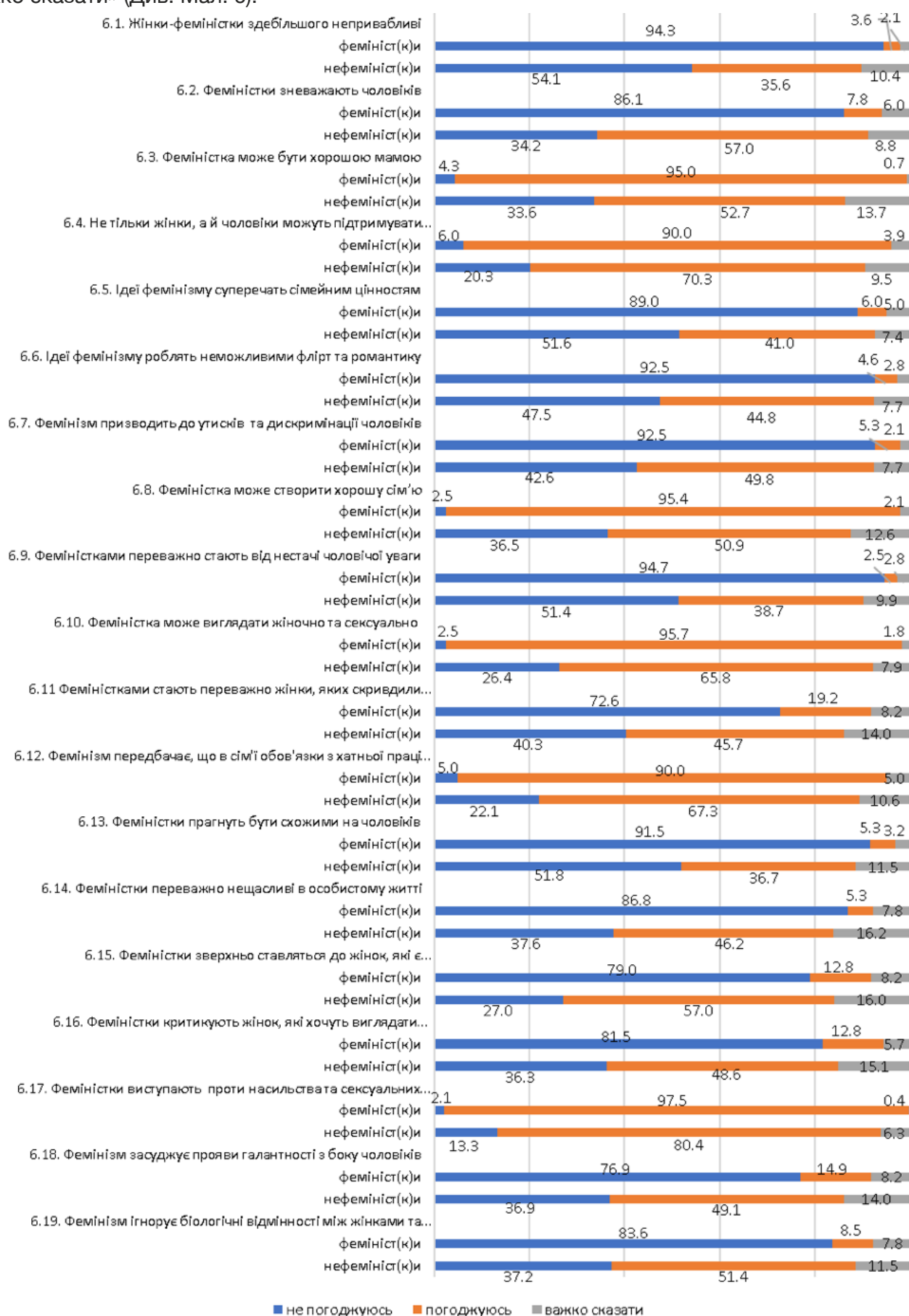
Як видно, серед та нефеміністів/ок значною мірою присутнє переконання, що фемінізм засуджує права галантності з боку чоловіків.

6.19 «Фемінізм ігнорує біологічні відмінності між жінками та чоловіками»?

Серед нефеміністів/ок не погоджуються з таким твердженням 37,1%, погоджуються 51,4%.

83,6% феміністів/ок не вважають, що фемінізм ігнорує біологічні відмінності між жінками та чоловіками, а лише 8,5% підтримують таке твердження.

З метою узагальнення у дослідженні відповіді були об'єднанні у три: «не погоджуюсь»; «погоджуюсь»; «важко сказати» (Див. Мал. 6).

Мал.6. Розподіл відповідей на питання «Чи погоджуєтеся ви з твердженнями?» за типами ідентифікацій – %*

* Тут до групи тих, хто не ідентифікує себе як фемініст/ка, віднесено також тих, хто обрали позицію «важко сказати» у питанні про самоідентифікацію (ix 19,4%).

7. Якби дізналися, що дівчина/ жінка чи юнак/чоловік, з якими у вас побачення, вважають себе прихильниками/цями ідей фемінізму. Чи вплинуло б це на вашу готовність продовжувати спілкування з нею/ним?

73,2% продовжили б спілкування. Серед нефеміністів/ок продовжили б 59,5% опитаних, а серед феміністів/ок – 95%.

16,3% опитаних припинили б спілкування, якби дізналися, що дівчина/жінка чи юнак/чоловік, з якими у них побачення, вважають себе прихильниками/цями ідей фемінізму. Серед нефеміністів/ок припинили б 25%, феміністів/ок всього 7 осіб (Мал.7).

Мал. 7. Розподіл відповідей щодо продовження відносин

8. Найбільш актуальне питання для українських жінок, яке потребує розв'язання.

Серед 10 питань, які були запропоновані респондентам, найбільшу підтримку здобуло питання «Зменшення рівня домашнього насильства». Його обрали 81,7% опитаних. На другому місці «Зменшення рівня сексуальних домагань» — 69,1% респондентів. Третім за популярністю стало питання «Створення умов для поєднання жінками роботи та материнства». Його обрали 65,9%. (Мал.8).

Мал. 8. Розподіл відповідей на питання «Розв'язання яких з наведених питань ви вважаєте актуальним для жінок у сучасній Україні?» — у % до загальної кількості респондентів*

Попри те, що три найбільш актуальних питань для українських жінок, які потребують розв'язання, у феміністів/ок та нефеміністів/ок різняться, загалом обидві групи винесли на перше місце питання, що стосується зменшення рівня домашнього насильства. Його обрали 93,2% феміністів/ок та 74,3% нефеміністів/ок. (Мал.8.1 та Мал. 8.2)

Мал. 8.1 Розподіл відповідей на питання «Розв'язання яких з наведених питань ви вважаєте актуальним для жінок у сучасній Україні?» за типом ідентифікації «фемініст/ка» — %

* Сума відповідей більше 100%, оскільки опитані могли обрати декілька варіантів

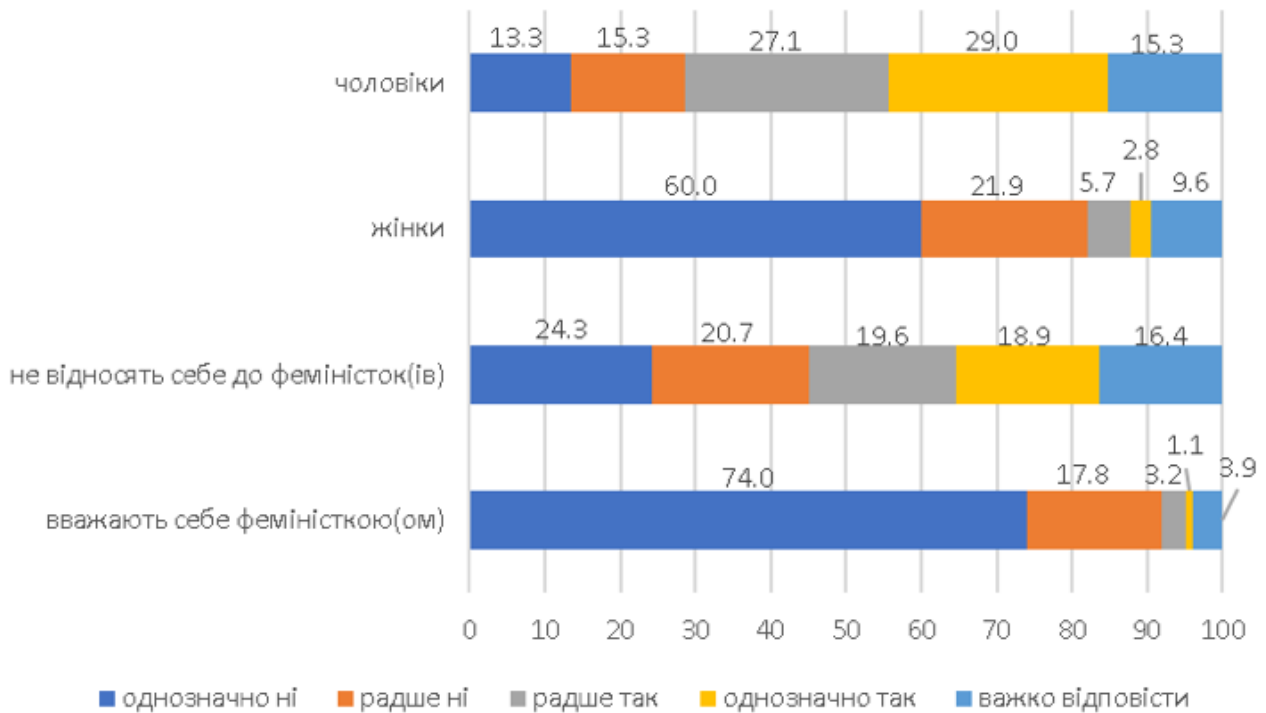

Мал. 8.2 Розподіл відповідей на питання «Розв’язання яких з наведених питань ви вважаєте актуальним для жінок у сучасній Україні?» за типом ідентифікації «нефемініст/ка» — %

9. Чи призводить поширення ідей фемінізму до порушення прав чоловіків?

45% нефеміністів/ок не вважають, що поширення ідей фемінізму призводить до порушення прав чоловіків, вважають 38,5%.

Кількість феміністів/феміністок, які вважають, що поширення ідей фемінізму призводить до порушення прав чоловіків, становить всього 4,3%, а не вважають 91,8%. (Мал.9).

Мал. 9. Розподіл відповідей на питання «Чи призводить поширення ідей фемінізму до порушення прав чоловіків?»

10. Чи поширення ідей фемінізму призводить до порушення прав чоловіків, та в яких ситуаціях це найчастіше відбувається?

Менше третини опитаних (або 28,1%) відповіли на питання та ще менше навели розгорнуті приклади ситуацій, в яких це найчастіше відбувається. Найактивніше відповідали чоловіки — 56,4%, а жінок — 43,6% (34% нефеміністів/ок та 39% феміністів/ок). Ми проаналізували наявні відповіді та з'ясували, що респонденти відтворювали упередження щодо фемінізму, гендерні стереотипи, вказували на порушення прав чоловіків у контексті руйнування феміністками традиційних гендерних ролей.

«Самі ідеї фемінізму в цілому нормальні та справедливі, але, перекинувши їх, деякі жінки фактично прагнуть не рівноправ'я, а матріархату в родині чи на роботі, переносять це на виховання дітей. Це особливо негативно відбивається на дітях, які виховуються у неповних родин, і призводить до того, що і дівчата, і хлопці, виховані такими мамами, мають спотворене уявлення родини. Хлопці виростають більш «жіночними» у своїй поведінці, а дівчата, навпаки, набувають «чоловічих» рис. Це із власного спостереження за підлітками та їхніми батьками протягом останніх 20 років професійної діяльності».

«Жінки перебирають на себе роль глави сім'ї, принижуючи роль батька для дітей».

«Они меняют отношение подрастающего поколения в вопросе отношения к мужчинам, сразу воспитывают в девочках пренебрежение и неуважение».

«Це не в ситуаціях. Порушується гармонія у стосунках».

«Призов на строкову військову службу для чоловіків обов'язковий, а для жінок ні, рабство для чоловіків. Водночас жінки можуть самостійно вирішувати, народжувати їм чи ні, що несправедливо! Традиційні функції чоловіків у суспільстві є обов'язковими для виконання із загрозою кримінальної відповідальності за ухилення, а традиційні функції сучасних жінок у суспільстві є необов'язковими без загрози відповідальності за ухилення. Працевлаштування молодих спеціалістів чоловічої статі після університету неефективне. Спочатку строкова військова служба, а потім... А потім твої одногрупниці вже зробили кар'єру, а ти лише з казарми відкинувся. І тут залишається: а) алкоголізм; б) міграція в пошуках себе і кращої долі. Тому що вимоги до тебе як до чоловіка лише зростають з твоїм дорослішанням, а ти з армії виходиш без нічого, лише зі знаннями, як захистити суспільство, яке тебе ж експлуатує і викидає після використання за призначенням, що психологічно складно стерпіти. І навіть після цього вимоги до тебе як до чоловіка ще більше зростають, тому що тебе можна легко замінити».

Хочемо відзначити окремі думки респондентів про те, що феміністки, на їхнє переконання, апіорі порушують права чоловіків через свою діяльність і не опікуються правами чоловіків.

«В будь-яких (ситуаціях. — Ред.) порушуються права чоловіків, оскільки феміністки проти всього чоловічого і права чоловіків не захищають...»

«В Україні є велика частка феміністок, які забувають, про що сам рух, і порушують, на жаль, «червоні лінії» прав та можливостей для чоловіків. В Україні можна від феміністок почути про домашнє насильство над жінками, але про те, що і жінки можуть здійснювати насильство над чоловіками, мало хто говорить. Феміністки вимагають створювати центри для постраждалих жінок, але при цьому знову ж забули про чоловіків. Так само з декретними відпустками. Українські феміністки (не всі) все ж таки забувають, про що сам рух».

«Мужчин не считают за людей и относятся пренебрежительно».

«Радфем буває скочують до ненависті щодо чоловіків».

«Порушення може проявлятися у будь-якій сфері життєдіяльності, де є спілкування з феміністкою».

«Когда женщины кричат, что мужчина никто в этой жизни, когда угнетают их, бьют, обзывают обидными словами и т. д.».

«...коли жінки починають знецінювати чоловіків (мусікі, кукусікі, крихка маскуліність тощо). Знецінення досвіду чоловіків в питаннях домашнього/економічного/сексуального насильства жінками. Створення зон «тільки для жінок», якщо вони проти зон «тільки для чоловіків». Всі ці випадки не призводять до діалогу у боротьбі з нерівністю, а навпаки, створюють негативний образ фемінізму і його активісток».

Серед поширених тверджень опитані подавали факти порушення прав чоловіків через поширення ідей фемінізму у застосуванні позитивної дискримінації, зокрема запровадження квот у виборче законодавство. Респонденти вважають це нібито наданням привілеїв для жінок, тому це, на їхню думку, порушує права чоловіків. Також квотування у поясненнях респондентів вказане як порушення трудових прав чоловіків.

«Ідеї сучасного фемінізму далекі від рівноправності, а ближче до привілейованості окремої групи (в цьому випадку жінок). Боротьба за рівноправ'я повинна бути уже для обох статей, без надання привілеїв якійсь із них, але з максимальною рівністю прав».

«Коли жінки борються не за рівність між жінками й чоловіками, а вимагають привілеїв, тим самим утискаючи права чоловіків».

«При квотуванні робочих місць, місць у виборчих списках тощо».

«Слід зазначити, я вважаю, що ідеї фемінізму порушують не лише права чоловіків, але і права жінок. Зокрема, сучасний фемінізм необґрунтовано обмежує виборчі права і чоловіків, і жінок через так звані гендерні квоти. Якщо раніше кожна особа, незалежно від статі, могла потрапити до виборчого списку, якщо вона є гідним(ою) кандидатом(кою), то сьогодні особа з чудовими діловими, політичними, людськими якостями може опинитися за бортом виборів лише через те, що у списку відповідної партії вже забагато жінок чи чоловіків».

«Квоти та привілейоване працевлаштування, що не базується на розумових здібностях, а лише на статевій приналежності».

«Несправедливе розподілення місць (наприклад, квоти). Феміністки стверджують, що кожен чоловік є небезпечним для жінки».

«Неприемлемы женские квоты, важны исключительно профессиональные качества».

«Найбанальніше, право на роботу і представництво в політиці. Чоловікові потрібно докласти зусиль, щоб домогтися успіху, жінка або ж тисне на квоти, або спить з начальством (і в меншій кількості випадків домагається всього сама, що заслуговує поваги, і, до речі, ніяк не пов'язане з фемінізмом). У разі провалу чоловік не кричить, що в усьому винні жінки, на відміну від шалених фемок, які не можуть зняти нормальне кіно, і коли воно не збирає касу, заводиться пісня «в усьому винен патріархат». Хоча до ери просунутого фемінізму світ знав нормальне кіно з сильними жіночими персонажами («Чужий», Сара Конор з «Термінатора»), а також (жах який!) сексуалізованими сильними персонажами (Меган Фокс в перших «Трансформерах»)».

«В будь-яких випадках, коли рішення приймається на основі статі. Квоти при прийомі на роботу, коли важлива не твоя компетенція, а твої статеві органи. Коли суди та суспільна думка ставляться до жінок більш поблажливо, ніж до чоловіків. Коли в будь-якому конфлікті чоловік вважається винним».

«Коли вихідні ідеї фемінізму підміняють боротьбою за квоти та інші привілеї. Так, фахівців мають цінити незалежно від статі, за знання і вміння, а вимога квот знижує планку для одних і, відповідно, перетворюється на нерівність можливостей для чоловіків».

«Пару раз бачила, що компанія, яка слідувала за тенденціями й вирішила хайпити на фемінізмі, обирала жінок, а не чоловіків. Хоча кандидати-чоловіки були кращі. Для мене це нелогічно».

«Проблеми працевлаштування. Деякі компанії будуть віддавати перевагу жінкам через підтримку фемінізму».

«У бажанні жінок отримувати заробітну плату, наближену до заробітної плати чоловіків».

«Коли держава зобов'язує взяти на роботу певний відсоток жінок без перевірки можливостей та чесної конкуренції».

«Це коли жінки зловживають своїми правами, наприклад, є КЗОТ, є перелік прав, відповідно. Однак деякі жінки у декретній відпустці 18 років (3 дитини й декрет по 6 років) і в неї вислуга і пенсія, а бездітним жінкам та чоловікам служити 18 років безперервно, а в результаті однакова вислуга, посади й звання...»

«Если я правильно понимаю, то предпочтительнее взять на работу женщину, потому что

она женщина, чем мужчину, который знает свое дело? Желательно, чтобы феминистки пошли работать на шахты, разгружать товар, на пилораму. Или это другое?»

«Большое денег будут отбирать у мужчин и отдавать девушкам только из-за того, что им повезло родиться девушками!»

Серед іншого опитаними також були наведені приклади порушення прав чоловіків у сімейному праві, під час опікунства та виховання дітей після розлучення.

«В первую очередь в семейном кодексе, который и так имеет перекося в женскую сторону, создаются статьи, которые ещё больше ущемляют права мужчин (ужесточение алиментов, «документальное» согласие на секс и пр.)».

«Питання розподілу дітей після розлучення. Надання декрету чоловікам».

«Суды, при разводе в 95 процентов случаев женщине отдают детей. Отменить алименты и сделать совместную опеку. Суд по алиментам на стороне женщины, хотя она их на себя тратит, кукушек в стране много...»

«У 99% випадках дітей залишають з матерями, аліментне рабство».

«Военная служба, права на ребенка, права на собственность при разводе».

«Коли подружжя розлучається, то половина власності віддається жінці, діти також, й найголовніше — аліменти платить тільки чоловік. Жінка при розлученні нічого не втрачає, а чоловік — 50% свого майна, дітей та ще й платить аліменти».

«Розподіл «спільно нажитого» майна при розлученні; визначення опіки над дитиною при розлученні...»

«Після розірвання шлюбу майже у всіх випадках діти дістаються матері, це йде у розріз з ідеями фемінізму про рівність між статями та справедливість».

«Випадки розлучень, поділ майна та зловживання в цих випадках (є досвід друзів), проблеми у вихованні дітей та доступі батька до них після розлучення».

Респонденти вказували на демонізацію чоловіків та порушення прав чоловіків у необґрунтованих звинуваченнях в сексуальному та домашньому насильстві, сексуальних домаганнях.

«Стереотипи, що чоловіки — негідники, що нібито лише чоловіки здатні до насильства, прояв нелюбові до чоловіків через те, що вони обіймають багато керівних посад, та дискримінація їх через це».

«Наприклад, у випадку непідтверджених звинувачень у «сексуальних домаганнях», коли чоловік 1) має доводити свою невинуватість і 2) все одно втрачає роботу, бізнес і репутацію».

«Когда фемки выезжают за счёт мужчин, за счёт травли мужчин или мужского населения, непричастного к их личным травмам или ситуациям. «На меня неправильно посмотрел парень в трамвае — все парни насильники/лукеры и еще какие-то черти».

«Швидке засудження при найменших чутках про сексуальні домагання чи насильство».

«Ложные обвинения в харассменте/изнасиловании, после чего даже известных актеров увольняют с работы до предоставления доказательств, а также подтверждения этих правонарушений в суде...»

«Культура підміни та жахливий рух «Me too», де будь-яка жінка може вчинити наклеп на чоловіка в питанні сексуальних домагань, але їй все одно повірять та зламають чоловіку життя...»

«Ідеї фемінізму дуже гостро протирічать багатьом біологічним потребам людства, незалежно від гендерної приналежності. Що дає змогу, з точки зору фемінізму, засуджувати такі вчинки чоловіків, як флірт, гарні манери, фізична перевага».

«Можна не отримати роботу чи керівну посаду, можна стати об'єктом булінгу в соцмережах через звинувачення у домаганнях, незалежно від правдивості звинувачень. Це може зруйнувати професійну репутацію».

«Жінки повинні розуміти, що рівність прав не означає мати привілеї над чоловіками. Сексуальні домагання та натяки є також з боку жінок, особливо на керівних посадах. Чоловіки про таке соромляться повідомляти у поліцію».

«Через вас тепер знайомство із дівчиною сприймається як домагання, а дівчата все більше займаються камхорингом. Хоча все ж насилля щодо жінок я вважаю неприпустимим».

«Створення образу насильника, що не відповідає дійсності, насильником може бути хто завгодно».

«Скоро чоловіки не зможуть впадати за жінками, оскільки це буде вважатися сексуальним домаганням».

Загальні висновки онлайн-опитування

725 респондентів (64,8% жінок та 35,2% чоловіків) взяли участь в анонімному онлайн-опитуванні, що проходило у серпні 2021 року. Мета опитування — вивчити спектруявленнь просучасний фемінізм та його основні ідеї для подальшого використання результатів дослідження в комунікаційних та адвокаційних кампаніях. Опитування показало, що очікувано більша частка прихильників фемінізму серед жінок. Серед опитаних жінок 52,3% вважають себе феміністками, серед опитаних чоловіків вважають себе феміністами 13,7%.

Загалом, майже удвічі більше опитаних не вважають себе феміністами/феміністками — 61,2% проти 38,8%. Попри таку ідентифікацію впродовж опитування обидві групи не завжди демонстрували полярність у своїх позиціях. Це, зокрема, стосується питання підтримки/не підтримки ідеї про рівні права та можливості жінок та чоловіків. Частка тих, хто підтримує ідею рівних прав та можливостей, очікувано більша серед тих, хто вважає себе феміністом/феміністкою, (95%), втім, ця ідея знайшла підтримку переважної більшості тих респондентів, які не вважають себе фемініст(к)ами, (62,6%).

З цього моменту у нас виникло припущення, чи справді нефеміністи/ки вважають себе такими, чи власне упередження, стереотипи формують їхнє уявлення про нього, що впливає на їхню ідентифікацію. Власне, подальші відповіді на питання анкети продемонстрували певну непослідовність нефеміністів/ок у своїй позиції, адже вони часто обирали відповіді, які можуть суперечити їхній ідентифікації. До прикладу, майже 44% з них вважають актуальною ідею фемінізму для українського суспільства, 54,1% не погодилися з твердженням, що феміністки здебільшого непривабливі, 52,7% думають, що феміністка може бути хорошою мамою, 70,3% з них переконані, що жінки й чоловіки можуть підтримувати фемінізм, переважна більшість не погоджується з тим, що ідеї фемінізму суперечать сімейним цінностям — 51,6%, 47,5% вважають флірт та романтику цілком сумісними з ідеями фемінізму, 42,6% нефеміністів/ок не вважають фемінізм ворожим до чоловіків, 51,4% не погоджуються з думкою, що феміністками переважно стають від недостатньої чоловічої уваги, 65,8% нефеміністів/ок цілком погоджуються, що феміністка може бути жіночною та сексуальною, 67,3% нефеміністів/ок підтримують ідею про те, що фемінізм передбачає, що в сім'ї обов'язки з хатньої праці та догляду за дітьми мають бути справедливо розподілені між подружжям, 51,8% з них не вважають, що феміністки прагнуть бути схожими на чоловіків, аж 80,4% погоджуються з думкою, що феміністки виступають проти насильства та сексуальних домагань.

Респонденти, які ідентифікували себе феміністами/ками, демонстрували послідовну позицію, відповідаючи на питання анкети, — 95,7% вважають актуальною ідею фемінізму для українського суспільства, 94,3% не погоджуються, що феміністки здебільшого непривабливі, 86,1% не вважають, що феміністки зневажають чоловіків, 95% переконані, що феміністка може бути хорошою мамою, 90% переконані, що не тільки жінки, а й чоловіки можуть підтримувати фемінізм, майже 90% з них вважають, що фемінізм не суперечить сімейним цінностям, 92,5% вважають, що ідеї фемінізму не суперечать флірту та романтиці, 92,5% вважають, що фемінізм не призводить до утисків прав чоловіків тощо.

Одним з найбільш яскравих прикладів, де позиції нефеміністів/ок та феміністів/ок збігалися, є вибір цими групами найбільш актуальних питань для українських жінок, які потребують розв'язання. Обидві групи зійшлися на тому, що нині необхідно боротися проти домашнього насильства.

Загалом, це дає підстави зосередити просвітницьку діяльність саме на деконструкції публічного дискурсу щодо теми, яку ми вивчали. Адже, як показало дослідження, середовище нефеміністів/ок не є достатньо стійким у своїх переконаннях. Загалом, 62,5% — опитаних надали приклади асоціацій зі словами «фемінізм», «феміністка», «фемініст» з позитивною конотацією, проте більше третини опитаних запропонували асоціації з негативною конотацією. У цьому контексті для комунікації теми варто було б провести додаткове дослідження для вивчення цільової аудиторії для розуміння джерел, з яких ця група черпає інформацію, формування для неї належного контенту та визначення найбільш прийнятних інструментів для донесення інформації. Крім того, ймовірно, для просування теми варто використати концепцію рольової моделі, як для чоловіків, так і для жінок.

Окремо хочемо відзначити ряд питань, де представники групи нефеміністів/ок мали кардинально іншу позицію. Можна припустити, що ці питання є наріжними у спектрі переконань цієї групи. Ми схильні припускати, що онлайн-опитування дало можливість виокремити частину переконань, які формують уявлення антагоністів феміністського руху, де більшість — чоловіки. Так, якщо порівняти відповіді більш чи менш активних нефеміністів/ок (без урахування відповідей тих, хто обрав позицію «важко сказати» у питанні про ідентифікацію), то найбільше вони підтримали такі позиції: «Феміністки

зневажають чоловіків» (71%), «Феміністки зверхньо ставляться до жінок, які є домогосподарками» (67,7%), «Фемінізм ігнорує біологічні відмінності між жінками та чоловіками» (64,4%), «Фемінізм призводить до утисків та дискримінації чоловіків» (63,4%).

Разом з тим, у цій групі й чимало тих, хто не погоджується з негативними твердженнями на кшталт «Феміністки здебільшого непривабливі» (41,3%), «Феміністки прагнуть бути схожими на чоловіків» (41,9%) та погоджуються з позитивними твердженнями: «Феміністка може бути хорошою мамою» (39,9%), «Феміністка може створити хорошу сім'ю» (36,3%).

Питання, чи призводить фемінізм до утисків та дискримінації чоловіків, розділили групу нефеміністів/ок — 42,6% з них не вважають фемінізм ворожим до чоловіків, а вважають таким 49,8%. Прикметно, що, відповідаючи на останнє питання анкети про те, чи поширення ідей фемінізму призводить до порушення прав чоловіків, лише 38,5% нефеміністів/ок у цьому переконані, а лише 34% з них навели приклади ситуацій, в яких права чоловіків порушуються. Це говорить про неоднорідність групи та прослідковується надмірне узагальнення, яке, ймовірно, сформоване з найбільш яскравих інформаційних приводів, які впливають на формування образу феміністок та феміністичного руху. Тут варто згадати, що респонденти часто вказували на факти нібито безпідставних звинувачень чоловіків у сексуальних домаганнях, що, на їхню думку, порушує права чоловіків. Саме викриття таких фактів респонденти пов'язують з розвитком феміністичного руху. Вважаємо, що дана ситуація потребує широкого суспільного обговорення, проведення просвітницької кампанії.

ZMĪNA